

Yttrande från Ekonomiska och sociala kommittén om "Den nya ekonomin, kunskapssamhället och landsbygdsutvecklingen. Framtidsperspektiv för unga jordbrukare"

(2002/C 36/06)

Den 1 mars 2001 beslutade Ekonomiska och sociala kommittén att i enlighet med artikel 23.3 i arbetsordningen utarbeta ett yttrande om "Den nya ekonomin, kunskapssamhället och landsbygdsutvecklingen. Framtidsperspektiv för unga jordbrukare".

Sektionen för jordbruk, landsbygdsutveckling och miljö, som ansvarat för det förberedande arbetet, antog sitt yttrande den 27 september 2001. Föredragande var María Candelas Sánchez Miguel.

Vid sin 385:e plenarsession den 17–18 oktober 2001. (sammanträdet den 17 oktober 2001) antog Ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande med 137 röster för och en nedlagd röst.

1. Inledning

1.1. I det europeiska samhället, som är stätt i snabb utveckling och konfronteras med globaliseringens och den s.k. nya ekonomins utmaningar, har man återigen börjat diskutera jordbrukets och landsbygdsens framtid och söka en utveckling som motsvarar de nya generationernas förväntningar.

1.2. En hållbar utveckling som grundar sig på en pakt med kommande generationer om resursbevarande förutsätter ett jordbruk och en landsbygdsutveckling som håller hög kvalitet och utgör ett sysselsättningsalternativ för de nya generationerna.

1.3. Bara om man bryter marginaliserings- och åldrandetenden-
densen inom jordbruket kan man skapa en pakt mellan jordbrukssektorn och samhället⁽¹⁾, utnyttja den nya informationsteknikens möjligheter och minska skillnaderna mellan de landsbygdsområden som släpar efter i utvecklingen och de som har en hög innovationsnivå. Enligt uppgifter från Eurostat utgör åldersfördelningen inom sektorn för närvarande en upphöjande pyramid som enligt framtidsprognoserna inte är hållbar, vilket innebär en allvarlig risk för kontinuiteten.

1.4. Jordbruket bör delta fullt ut i utvecklingen av kunskaps- och innovationssamhället och få del av de positiva sysselsättningseffekter som denna utveckling kan ge. De nya riktlinjer för utbildning ("eLearning") och främjande av den nya informationstekniken ("eEurope") som fastställdes vid råds-mötet i Lissabon bör ta sig uttryck i särskilda åtgärder för jordbrukssektorn, framför allt med inriktning på unga jordbrukare.

1.5. När man utformar utbildningen och forskningen inom jordbrukssektorn samt den konkreta organisationen av den gemensamma jordbrukspolitiken måste man i högre grad beakta andra politikområdens effekter på landsbygden, särskilt när det gäller införlivande av miljö-, livsmedelssäkerhets- och hälsoaspekterna i enlighet med de senaste ändringarna av fördragen.

1.6. Det är därför nödvändigt att överväga hur man bäst kan kombinera de befintliga politikområdena och instrumenten, framför allt de som rör utbildning, främjande av forskning och innovation samt informationsverksamhet, för att dessa skall få optimala effekter på jordbrukssektorn och i landsbygdsområdena genom att främst inriktas på unga jordbrukare. Ekonomiska och sociala kommittén har för avsikt att utarbeta sitt initiativytrande med beaktande av de synpunkter som Europaparlamentet och Regionkommittén redan formulerat på detta område, eftersom ESK vill föra en konstruktiv dialog om dessa frågor med de båda institutionerna och med deltagande av berörda organisationer⁽²⁾.

1.7. ESK:s mål är att reagera på ett bra sätt på de förändringar av de ekonomiska och de sociala strukturerna som ändringarna i Agenda 2000, och framför allt involverandet av de unga, för med sig. I detta sammanhang är det viktigt att framhålla det mänskliga kapitalet som förändringsfaktor.

1.8. Kommittén har tidigare tagit upp problemet med återväxten inom jordbrukaryrket och analyserat de olika faktorerna i ett initiativytrande från 1994⁽³⁾. Många av de problem som behandlas i detta yttrande är fortfarande aktuella.

⁽²⁾ Se Neil Parishs betänkande om situationen och framtidsutsikterna för unga jordbrukare i Europeiska unionen (PE 286.374) och Guido Gonzis yttrande om "Unga jordbrukare i EU" (CdR 417/2000).

⁽³⁾ EGT C 195, 18.7.1994.

⁽¹⁾ EGT C 393, 31.12.1994, s. 86.

Man bör därför utarbeta styrinstrument inom ramen för den gemensamma jordbrukspolitiken och gemenskapens övriga politik som syftar till att lösa dessa problem.

1.9. Att de resultat som uppnåtts sedan 1994 är otillfredsställande bekräftas i revisionsrättens rapport nr 3/2000⁽¹⁾ om sysselsättningsfrämjande åtgärder riktade till ungdomar, i vilken man konstaterar att "Europeiska unionen har infört ett antal särskilda åtgärder i syfte att särskilt hjälpa unga jordbrukare", varefter man dock drar följande slutsats: "Revisionsrätten har inte funnit någon plan eller helhetsstrategi vad gäller de finansiella insatserna från ESF och EUGFJ:s utvecklingssektion till förmån för unga jordbrukare. Dess eventuella effekter sedan 1994 är fortfarande inte kända".

1.10. I sitt svar till revisionsrätten säger sig kommissionen ha tagit del av dessa synpunkter och tillstår att det krävs lämpligare instrument för att utvärdera de åtgärder som vidtas i enlighet med förordning (EG) nr 950/97⁽²⁾. Därför har kommissionen utarbetat en rad riktlinjer för medlemsstaterna. Det är nödvändigt att uppmuntra dessa initiativ, men man måste också förbättra samordningen av de åtgärder för unga som är utspridda över olika instrument.

2. Allmänna kommentarer

2.1. *En politik för mänskliga resurser som skall eftersträva ett mångfunktionellt jordbruk och framtidsperspektiv för unga jordbrukare*

2.1.1. Den europeiska jordbruksmodellen⁽³⁾, som grundar sig på jordbrukets mångfunktionella karaktär, ekologisk och ekonomisk hållbarhet samt livsmedelssäkerhet, är en kulturell, teknisk, ekonomisk och social modell⁽⁴⁾. Fram till för några decennier sedan var jordbruksproduktionens effektivitet i hög grad beroende av fysiska faktorer: jordens bördighet, orografiska faktorer, klimat. Även om dessa faktorer fortfarande beaktas blir andra allt viktigare, såsom mänsklig intelligens och kreativitet, grödornas mångfald och variation samt yrkeskunnande och tillämpade kunskaper.

2.1.2. Mål som integrerad landsbygdsutveckling, kvalitets-säkring, uppvärdering av lokala produkter, ekonomisk differentiering, modernisering av företagens strukturer etc. kan inte åstadkommas endast genom bestämmelser (stöd, skyldigheter och förbud). Det behövs därför en politik för mänskliga resurser som tillämpas även på jordbrukssektorn och landsbygden. Det handlar i själva verket om att tillämpa samma

principer som i Agenda 2000, som i den del som inte endast rör jordbruket och landsbygdsutvecklingen (utan "alla sektorer" inom näringslivet) tydligt visar att en av EU:s prioriteringar är att lyfta fram en kunskapspolitik (forskning, innovation och utbildning) som ett redskap för att stödja konkurrenskraften.

2.1.3. Det är nödvändigt att göra en ingående analys av jordbrukssektorns strukturutveckling och mänskliga resurser om man skall kunna utforma instrument som kan ge unga människor utvecklingsmöjligheter som motsvarar samhällets nya krav, särskilt i ett skede när det ställs krav på att reformen av den gemensamma jordbrukspolitiken skall påskyndas.

2.2. *De viktigaste strukturella förändringarna av det europeiska jordbruket och deras följder för människorna inom jordbruket*

2.2.1. Den nuvarande tendensen inom jordbrukssektorn, en tendens som dock är olika stark i de olika medlemsstaterna, är en allmän minskning av antalet jordbruksföretag, jordbruksmarkens yta och antalet arbetstillfällen⁽⁵⁾. Denna process, som inneburit en minskning av antalet produktionsenheter, har lett till en polarisering bland jordbruksföretagen. De professionella jordbruket och de ekonomiskt inriktade aktörerna har fått allt större betydelse. Gemenskapens jordbruk karakteriseras dock fortfarande, och framför allt i Sydeuropa, av ett stort antal små och mycket små jordbruksföretag som av samma skäl har en stark, betydande och allmänt utbredd social bas⁽⁶⁾. Det är dock viktigt att påpeka att dessa små företag fortfarande står för ett stort antal jobb. Många av dessa jordbrukare driver jordbruksföretaget som en bisyssla, i andra fall är det ofta fråga om dold arbetslöshet, med alla sociala konsekvenser det medför.

⁽¹⁾ EGT C 100, 7.4.2000, se särskilt punkterna 64 och 87.

⁽²⁾ Denna förordning har sedermera ändrats genom Agenda 2000.

⁽³⁾ Se yttrandena (EGT C 368, 20.12.1999, s. 68 och EGT C 368, 20.12.1999, s. 76).

⁽⁴⁾ En definition av dess särdrag finns i punkt 7 i yttrandet EGT C 368, 20.12.1999, s. 76 om "En politik som främjar den europeiska jordbruksmodellen".

⁽⁵⁾ När EU hade tio medlemsstater minskade antalet jordbruksföretag från 6,5 miljoner 1982–1983 till drygt 5,5 miljoner 1989–1990, och antalet små och mycket små företag minskade avsevärt. Utvecklingen fortsatte under 1990-talet, när EU hade tolv medlemsstater. 1993 var antalet jordbruksföretag närmare 7,3 miljoner, och 1997 hade det minskat till 6,9 miljoner. Minskningen var under denna period kraftigast i Frankrike, Portugal och Spanien (ungefär – 8 %), medan antalet företag var praktiskt taget oförändrat i Nederländerna. Totalt sett lämnade över en miljon personer sina jordbruk mellan 1990 och 1997.

⁽⁶⁾ I det nuvarande EU med 15 medlemsstater har över hälften av jordbruksföretagen mindre yta än fem hektar. I vissa länder (Italien, Grekland och Portugal) har tre fjärdedelar av jordbruket mindre yta än fem hektar. I andra länder (Storbritannien, Irland och de nordiska länderna) utgör jordbruk med mindre yta än fem hektar en mycket liten andel (mellan 3 och 13 %).

2.2.2. Uppgifter från Eurostat för 1980 visar att 47 % av jordbrukarna vid den tidpunkten var över 55 år. Under de senaste tjugo åren har denna andel ökat, till 55 % 1997. I vissa Medelhavsländer, t.ex. Grekland, Italien, Spanien och Portugal, är en tredjedel av jordbrukarna över 65 år. Dessa siffror återspeglar jordbrukarkårens markanta åldrande. För närvarande är bara 7,8 % av jordbrukarna yngre än 35 år.

2.2.3. Ett nytt fenomen är ökningen av antalet kvinnor inom jordbruket. En rapport från Eurostat⁽¹⁾ visar att 37 % av jordbrukarna i EU är kvinnor, och att deras andel är störst i de sydeuropeiska länderna. Kvinnor som är verksamma i jordbruksföretag som omfattar mindre än 8 hektar har "chefsställning" i 82 % av fallen, medan detta procenttal är lägre inom jordbruk med större yta.

2.2.4. När det gäller kandidatländerna är det svårt att jämföra statistiken över ungdomar som är sysselsatta inom jordbrukssektorn. Det pågår dock viktiga strukturförändringar i dessa länder, och det är därför inte lätt att förutse EU-anslutningens effekter på den demografiska strukturen inom denna sektor.

2.2.5. I en studie från Europaparlamentet om unga jordbrukares framtid inom EU⁽²⁾ kan man konstatera att andelen unga jordbrukare i kandidatländerna är högre än den genomsnittliga andelen inom EU.

2.3. Jordbrukssektorn och landsbygdsutvecklingen

2.3.1. Eftersom jordbruket, beredningsindustrin och systemet för logistik och distribution är så nära förbundna med varandra, krävs ett mer heltäckande synsätt som förutom den rena jordbruksproduktionen omfattar hela livsmedelssystemet.

2.3.2. Livsmedelsindustrin är för närvarande en av de viktigaste grenarna inom den europeiska industrin, efter el- och elektronikindustrin (Eurostat 1999). Den sysselsätter nästan tre miljoner personer och står för en produktion som är större än den interna konsumtionen och uppgår till ett värde av över 600 000 miljoner EUR. Denna sektor kännetecknas, precis som jordbrukssektorn som den är nära förbunden med, av att den omfattar ett stort antal kooperativ och små och medelstora företag (mindre än 2 % av företagen har fler än 100 anställda; 90 % av dem har färre än 20 anställda).

2.3.3. Jordbruket är i detta hänseende en av hörnstenarna i dagens ekonomier, och för att det skall kunna utvecklas är det viktigt att dess mänskliga resurser håller hög kvalitet. Det är också en sektor som inte bara omfattar produktion, utan även har en vidare betydelse när det gäller skydd av naturresurser och landskap samt landsbygdsutveckling.

2.3.4. När EU en gång utvidgats genom central- och östeuropeiska länders anslutning kommer jordbrukets och landsbygds sociala och ekonomiska roll antagligen att få ännu större tyngd. Kandidatländernas demografiska struktur och arbetsmarknadsstruktur påminner ju i mångt och mycket om Västeuropa på 50- och 60-talet. Därför är det nödvändigt att först och främst undersöka hur tillämpningen av den gemensamma jordbrukspolitikens skulle påverka gemensamma arbetsmarknad.

2.4. Utbildningsnivån inom jordbrukssektorn

2.4.1. Det är komplicerat att få en helhetsbild över utbildningsnivån, utbildningspolitiken och utbildningsutbudet inom jordbrukssektorn. Det saknas nämligen fullständig och jämförbar information som gör det möjligt att undersöka förhållandet mellan utbildningsnivån inom jordbruket och exempelvis de totala ekonomiska resultaten eller produktiviteten räknad i arbete eller mark, fördelat på yta, jordbruksföretag, familj, ålder och kön. Uppgifter om jordbrukarnas utbildningsnivå samlades tidigare in genom enkäter, men sedan flera år tillbaka är detta inte längre obligatoriskt och i vissa fall har denna praxis helt upphört på begäran av medlemsstaterna själva. Det är därför svårt att uppskatta jordbrukarnas utbildningsnivå.

2.4.2. Statistik från Eurostat som bara rör vissa medlemsstater gör det möjligt att analysera situationen i dessa länder när det gäller utbildningsnivån för personer i ansvarig ställning inom jordbruksföretagen. Denna statistik innehåller dock inga uppgifter om ålder och återspeglar därför inte situationen för de unga jordbrukarna, som ofta har mer utbildning. Dessutom bygger statistiken på en enkel distinktion mellan "högre lantbruksutbildning" (full agricultural training), "grundutbildning" (basic training) och "endast praktisk erfarenhet" (only practical experience), och tar inte tillräcklig hänsyn till skillnaden i villkor (se tabell 1 i statistikbilagan).

2.4.3. Situationerna skiljer sig mycket åt mellan olika länder, och till och med mellan olika regioner i ett och samma land. I vissa fall är utbildningsnivån för de personer som arbetar inom jordbrukssektorn (företagare och arbetstagare) ungefär lika hög som inom andra näringsgrenar. I andra fall är

(1) EG:s statistikkontor – 30 april 2001.

(2) AGRI 134, april 2000, PE 290.358, s. 24.

utbildningsnivån inom jordbruket klart lägre än inom andra sektorer, såsom livsmedelsindustrin, distributionssektorn och den offentliga förvaltningen.

2.4.4. Till och med de examina och utbildningsbevis som krävs för att skaffa och administrera ett jordbruksföretag eller få startbidrag varierar mellan länderna (se tabellerna 2 och 3 i statistikbilagan). Denna brist på enhet bidrar inte till en balanserad utveckling av jordbrukets ekonomi och hela landsbygdssamhället.

2.4.4.1. Ett annat problem som är mycket mer komplicerat både ur teoretisk och praktisk synvinkel är överensstämmelse vad gäller utbildningsbevis, yrkeskompetens och grundläggande färdigheter.

2.4.4.2. Även om man som ung har fått ett utbildningsbevis behöver det inte betyda att man verkligen har en tillräckligt hög kunskaps- och kompetensnivå som vuxen. Detta problem gäller alla vuxna, men framför allt dem som arbetar inom jordbruket. Som bekant är jordbrukare ett yrke som mer än andra bygger på kunskaper och kompetens som man tillägnar sig "på fältet".

2.4.5. Utifrån denna utgångspunkt har OECD genomfört en rad internationella jämförande undersökningar av kunskaps- och kompetensnivån hos vuxna (International Adult Literacy Survey), som inte bara grundar sig på utbildningsbevis utan mer allmänt på förmågan att behandla och skaffa sig information genom läsning, skrivning och räkning, en förmåga som är nödvändig för att använda det skriftliga material som i allmänhet sprids på arbetsplatsen och i det dagliga och sociala livet (OECD 1999).

Dessa källor, som bland annat gör det möjligt att jämföra kunskaps- och kompetensnivån hos personer som arbetar inom jordbruket, industrin och tjänstesektorn i 13 OECD-länder, visar att nivån inom jordbrukssektorn är klart lägre jämfört med de övriga sektorerna (se tabell 4 i statistikbilagan).

2.5. Negativa faktorer

2.5.1. Bilden av jordbruk som ett tungt arbete med små inkomster och 365 arbetsdagar om året lockar inte unga människor. En annan nackdel är att allmänheten delvis håller jordbrukarna ansvariga för de problem som uppstått i livsmedelskedjan.

2.5.2. Faktorer som dessa får knappast unga människor att välja en framtid inom jordbruket. Till denna bild bidrar både den förhärskande sociala modellen, som sprids genom

medierna, och uppfattningen om jordbrukssektorn, som ofta förknippas med föroreningar och hälsoproblemen i livsmedelssektorn.

2.5.3. I många landsbygdsområden har unga människor i likhet med dem i de fattigaste stadsområdena inte tillgång till god utbildning. Den begränsade rörligheten (såväl geografisk som social), avsaknaden av sociala tjänster och strukturer för fritidsaktiviteter bidrar tillsammans med de lokala arbetsmarknadernas begränsade möjligheter, till att skapa ett sämre utgångsläge och svårigheter som får återverkningar livet igenom och som i en ond cirkel för med sig andra strukturella nackdelar.

2.5.4. En annan negativ faktor är att nivån i fråga om tjänster till privatpersoner, hushåll och företag blir allt lägre i landsbygdsområdena. Det saknas skolor, daghem, bra transporter och fritidslokaler.

2.5.5. Problemet förvärras ofta både av det begränsade utbildningsutbudet i landsbygdsområdena och av skillnaderna mellan landsbygd och stad när det gäller såväl utbildningsnivå som kulturutbud. Detta gäller särskilt kontinuerlig utbildning livet igenom, och det börjar redan på grundskolenivå i och med avfolkningen och koncentrationen av elever från glesbygd.

2.5.6. I samband med detta bör man framhålla att ett stort problem i många av EU:s landsbygdsområden är att det saknas infrastruktur för ny teknik. Det saknas kabelförbindelser och särskild utbildning, och i många fall begränsas användningen av den nya tekniken av bristande språkkunskaper.

2.5.7. Dessutom bör man se till att åtgärderna inom ramen för den gemensamma jordbrukspolitiken inte försvårar för unga jordbrukare att ta över jordbruksföretag. Åtgärder som innebär utbudsreglering, t.ex. kvotbestämmelser, fyller en viktig funktion när det gäller att stabilisera marknaden men kan skapa problem vid företagsöverlåtelser. Dessa problem bör uppmärksammas i högre grad, med hänsyn till de unga jordbrukarna.

2.6. Avsaknad av politik och åtgärder som kan motverka de negativa faktorerna

2.6.1. Det saknas samordning mellan politiken för jordbruk och landsbygdsutveckling och EU:s politik för sysselsättning, utbildning samt forskning och innovationer (kunskapsamhället). I den gemensamma jordbrukspolitiken underskattas behovet av kompletterande åtgärder i form av utbildning och tekniskt stöd i samband med reformerna.

2.6.2. Genom införandet av den andra pelaren utgör Agenda 2000 en lämplig utgångspunkt, men de tillgängliga medlen är alltför begränsade. Det finns möjlighet till stöd i samband med att jordbruk startas, men detta stöd är inte obligatoriskt utan beror på nationella och regionala prioriteringar. Det innebär att planerna för landsbygdsutveckling i vissa medlemsstater inte omfattar något stöd till unga jordbrukare. Subsidiaritetsprincipen skall inte fråntas sin vikt, men det är lämpligt att undvika att skillnader i tillämpningen av gemenskapsåtgärderna snedvrider konkurrensen mellan medlemsstaterna och dessutom motverkar ett entydigt budskap om att Europa vill satsa på sitt jordbruk.

2.6.3. EUGFJ:s strukturpolitik utesluter alla möjligheter att finansiera forskningsinsatser genom fonden. Däremot kan EUGFJ finansiera utbildningsåtgärder och stödtjänster för förvaltning. Efter det att nya gemenskapsregler för statligt stöd antogs har emellertid kommissionen tenderat att endast godkänna utgifter i samband med inrättandet av dessa tjänster. Denna inskränkning, som inte finns med i bestämmelserna för vare sig ESF eller ERUF, förklaras av kommissionen med att det krävs en fullständig samordning av forskning och utveckling på gemenskapsnivå och att forskningen i jordbrukssektorn måste fortsätta inom GD Forsknings samordnande ramprogram.

2.6.4. Denna situation har redan visat sig ha två negativa följder: Dels går det inte att integrera forskning på regional nivå i programmen för jordbruks- och landsbygdsutveckling, dels har de ekonomiska resurserna för jordbruksforskning minskat drastiskt. Samtidigt som det görs principuttalanden om hur viktigt det är med t.ex. livsmedelssäkerhet eller om att EU måste göra sitt jordbruk konkurrenskraftigare, är det i praktiken så att forskningsprojekten inom området jordbruk, fiske, skogsbruk och landsbygdsutveckling i rent ekonomiska termer sammantaget utgör endast 3,4 % av budgeten för femte ramprogrammet för forskning och teknisk utveckling (perioden 1999–2002). Den nya förordningen innehåller emellertid en del innovativa aspekter som lätt hade kunnat integreras i en sammanhängande politik för att utveckla kunskapen inom jordbrukssektorn, och bland de nya kriterierna för stöd till investeringar återfinns kravet på bevis på att den stödberättigade företagaren har adekvat kompetens.

2.6.5. Samhället ställer hela tiden nya krav på jordbruket. Det förväntas nu inte bara garantera kvalitet, säkerhet, miljöskydd och välbefinnande för djuren, utan anmodas också att bevara landskapet och landsbygdens traditioner. Vi bör försäkra oss om att landsbygdsutvecklingen fortsätter att vara ett stöd för jordbrukarna och leva upp till dessa förväntningar. Landsbygdsutvecklingen bör därför kontinuerligt anpassas till

nya förhållanden. Unga jordbrukare har visat sig vara mycket bra på att följa nya strömningar, och därför borde de få mer ekonomiskt stöd. Många studier visar faktiskt att deltagande från unga människor främjar uppkomsten av innovativa tillvägagångssätt och aktiva företagsstrategier, även om gårdens ägare är äldre, och särskilt när det rör sig om välutbildade yngre människor.

2.6.6. En annan aspekt som betyder mycket är tillämpningen av ny teknik i jordbruket samt tekniska framsteg som genetiskt modifierade organismer, vilka redan i dag används men som bör studeras och kontrolleras noggrant i och med att det inte är säkert att de är ofarliga. Det är mycket viktigt att medborgarna får reda på vilka resultat innovationerna ger, så att de upplever att de får tillräckligt med information.

2.6.7. ESK har med intresse följt de ansträngningar som DG Jordbruk gjort för att förbättra samordningen av de olika instrument som finns tillgängliga inom ramen för initiativet Leader, programmen för landsbygdsutveckling samt miljöåtgärderna och ställer sig positiv till gemenskapsåtgärder till förmån för unga jordbrukare. Dessa ansträngningar stärker vår övertygelse om att det krävs särskilda åtgärder för unga jordbrukare. Åtgärderna bör vara horisontella och genomföras såväl på EU-nivå som i de enskilda medlemsstaterna.

2.7. Programmen eLearning och eEurope

2.7.1. Om de möjligheter som informationsområdet erbjuder för konkurrenskraften utnyttjas på rätt sätt kan de främja ekonomisk tillväxt och skapa många fler nya arbetstillfällen än det antal som försvinner till följd av den tekniska utvecklingen på andra områden. Alla har ännu inte tillgång till informationsområdet, och om inledningsskedets problem permanentas kan de innebära ännu en faktor som bidrar till utestängning från den ekonomiska och sociala utvecklingen ⁽¹⁾.

2.7.2. En av landsbygdens mest kännetecknande svaga punkter är bristen på informationsutbredning och att så få är med och skapar och utvecklar ett innovativt europeiskt samhälle byggt på möjligheten till utveckling genom kunskap. Särskilt informationsområdet är i grunden ett storstadsfenomen, och om den nya informations- och kommunikationstekniken (IKT) inte fått tillräcklig spridning i Europas landsbygdsområden kan detta inte objektivt förklaras endast med

⁽¹⁾ Enligt uppgifter från kommissionen har Internet mycket olika spridning i de olika medlemsstaterna, och skillnaderna är främst kopplade till geografiskt läge, inkomster och kön. På landsbygden är 8 % av hushållen uppkopplade till Internet, vilket kan jämföras med 15 % i städerna.

ekonomiska problem och otillräcklig infrastruktur. En annan orsak är att det saknas innehåll och lösningar som anpassats till de produktionsrelaterade och kulturella behoven hos företag och befolkning på landsbygden. Problemet är snarare socialt än tekniskt. Just i avlägsna områden kan emellertid IKT bidra avsevärt till att minska de relativa nackdelar som uppstår genom stora avstånd till centrum för information, kultur och produktion (universitet, företag, politiska institutioner). Faktum är att vissa aspekter av avståndet till storstadsområdena, och därmed till trafikproblem, befolkningstäthet och föroreningar, skulle kunna vändas till en intressant faktor för konkurrenskraft och utveckling under förutsättning att telekommunikationsnäten utvecklas i tillräcklig mån.

2.7.3. Skall landsbygdsområdena integreras i det europeiska informationssamhället eller hamna utanför? Detta är en viktig utmaning för oss alla. Om det europeiska informationssamhället verkligen skall kunna tillvarata alla ekonomiska och sociala fördelar med den tekniska utvecklingen bör utgångspunkten vara principerna om lika möjligheter, deltagande och integrering. Detta är ett mål som endast kan uppnås om alla garanteras tillträde (som producenter eller användare) till åtminstone en del av de möjligheter som informationssamhället erbjuder.

2.7.4. ESK har med intresse noterat att GD Sysselsättning och socialpolitik tagit initiativ för "eInclusion", alltså integrering i informationssamhället, och då riktar sig till grupper som riskerar att drabbas av denna nya form av utanförskap ("Digital Divide"), särskilt befolkningen i landsbygdsområden och perifera områden. Exempelvis har man i Finland startat projekt i isolerade landsbygdsområden (eCottages), och i Grekland har man inrättat Internetcentrum på öarna. Ett annat intressant instrument är utvecklingen av virtuella grupperingar och lokala eller regionala portaler. Sådana har utvecklats med gott resultat i flera medlemsstater, där man utgått från erfarenheter i Kanada och Australien. Dessa initiativ skulle behöva samlas och samordnas bättre med programmen för landsbygdsutveckling och projekten för unga jordbrukare.

2.7.5. De instrument som skapats för programmen eLearning och eEurope skall inte bara användas av myndigheterna, som tar emot utbildning och information. Också jordbrukarna måste använda sig av dem som verktyg för att förbättra och vidarebefordra de kunskaper som dagens strukturella och mänskliga förändringar kräver.

2.7.6. På så sätt skulle den nya informationstekniken kunna främja kommunikationen mellan jordbrukare och konsumenter, såväl när det gäller e-handel och marknadsföring av produkter som informationskampanjer om livsmedlens kvalitet och säkerhet. Det kommer att ge unga jordbrukare lockande möjligheter att bredda sin verksamhet.

3. Slutsatser

3.1. ESK anser att det krävs ett antal instrument som gör det möjligt att ur flera olika synvinklar efter en lägesanalys fastställa orsaken till problemen och bidra till att finna lösningar på dem. I samband med detta skulle man särskilt bedöma vilka följder både jordbrukspolitiken och annan politik får för unga människors närvaro i jordbrukssektorn.

3.2. För det första, för att politiken på ett mer verksamt sätt skall kunna inriktas på mångfunktionaliteten, måste GD Jordbruk utveckla särskild kompetens för "den mänskliga faktorn" (sysselsättning, utbildning, fortbildning, tekniskt stöd, stigande ålder, lika möjligheter, generationsbyte etc.).

3.3. Dessutom bör man studera möjligheterna att införa en arvsbeskattning som verkligen främjar att unga människor börjar eller fortsätter att arbeta i jordbrukssektorn och som alltså gör det lättare att ta över en gård i sin helhet.

3.4. Med tanke på att EU:s statistik bygger på uppgifter från medlemsstaterna måste staterna uppmuntras att satsa mer organisatoriska krafter och ekonomiska medel på denna uppgift.

3.5. Det är nödvändigt att utveckla ett snabbt och aktuellt system för statistik på gemenskapsnivå som gör det möjligt att följa det europeiska jordbrukets utveckling och särskilt hur många unga jordbrukare som tillkommer och försvinner inom sektorn. Dagens system inskränker sig till att vart tredje år uppskatta antalet jordbrukare i olika åldrar, men det som egentligen behövs är ett register som gör det möjligt att iakttä utvecklingen i sektorn och beräkna slutbalansen mellan antalet nya jordbrukare och antalet jordbrukare som lämnar sektorn. Samtidigt som ett sådant system för statistik utvecklas bör en studie genomföras för att undersöka hur många jordbrukare som saknar efterträdare eller inte vet vem som skall ta över eller köpa deras gård när de drar sig tillbaka. I den kommande halvtidsöversynen bör man väga in de statistiska uppgifterna om de faktiska utvecklingstendenserna inom den europeiska jordbrukssektorn.

3.6. Unga människor måste uppmuntras att vara innovativa, men också redo att anpassa sig till förändrade marknadsförhållanden och samhällets förväntningar på jordbruksproduktionen. Avslutningsvis rekommenderar ESK därför kommissionen och medlemsstaterna att främja följande genom de vanliga kanalerna för gemenskapsstöd (strukturfonderna, gemenskapsprogram som Leonardo och Sokrates, sjätte ramprogrammet för forskning och teknisk utveckling etc.):

- Stöd till gränsöverskridande projekt för samarbete och utbyte mellan företag, skolor och centrum för forskning kring jordbruk och landsbygd.
- Stöd till decentraliserade handlingsplaner på regional och lokal nivå.
- Att inrätta nya lokala kontor för att utveckla jordbruk och landsbygdssamhällen, samt stärka de kontor som redan finns.
- Inkludera jordbruket som en målgrupp i initiativet *eEurope*, i syfte att förbättra dialogen mellan jordbruket och samhället och underlätta för jordbrukssektorn att dela med sig av sina åsikter och erfarenheter via Internet. Detta skulle ha följande syften:
 - Främja europeisk jordbruks- och livsmedelskultur hos allmänheten och särskilt hos unga människor samt uppmuntra till permanent information om detta i skolorna.
 - Stärka företagarkapaciteten hos unga människor på landsbygden.
 - Se till att företagen i jordbruks- och livsmedelssektorn får tillgång till adekvata tjänster vad gäller

utbildning, rådgivning och tekniskt stöd (genom jordbrukskonsulenter) eller stimulera att de utnyttjar befintliga kunskapskanaler inom alla näringsgrenar.

- Främja att aktörer inom jordbruk och på landsbygden får tillgång till informationssamhällets instrument, teknik och språk, exempelvis genom att de självständigt utvecklar nytt passande innehåll.
- Stimulera större investeringar i utbildning för jordbrukssektorn och landsbygdssamhällen, för att uppfylla ett antal mål i fråga om social och kulturell kompetens, skydd av inkomster och sysselsättning, samt bättre miljöskydd och respekt för miljövärden. Dessa åtgärder bör först och främst riktas till unga människor mellan 18 och 40 år (som nyligen etablerat sig som jordbrukare).
- Upprätthålla och utveckla ett nät med tjänster som gör det möjligt för unga jordbrukare att regelbundet vara lediga och ta semester.
- Delta i arbetet för unga jordbrukares rörlighet inom EU, så att de kan utbyta och jämföra erfarenheter.

3.7. ESK uppmanar kommissionen att göra följande:

- Ge allmänheten mer information om vikten av att behålla det europeiska jordbrukets mångfunktionella karaktär och att säkra den europeiska jordbruksmodellen för att motverka den delvis negativa bilden av jordbruksproduktionen.
- Öka ungdomars intresse för jordbruket, bland annat genom bättre och lämpligare information inom utbildningsväsendet etc.

Bryssel den 17 oktober 2001.

Ekonomiska och sociala kommitténs

ordförande

Göke FRERICHS